

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ 2 : ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ ΕΜΕΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ Ενίσχυση της γειτονιάς

Πειραιάς, κολλάζ ερευνητικής ομάδας

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

Μέρος Α: 1. Μεθοδολογική προσέγγιση

- α. Προσεγγίζοντας την περιοχή του Πειραιά
- β. Μέθοδος ανάλυσης της περιοχής του Πειραιά
2. Θεωρητική προσέγγιση της γειτονιάς
3. Ιστορική πορεία της γειτονιάς στον Πειραιά
4. Η περιοχή του Πειραιά σήμερα – Προβλήματα και Ευκαιρίες

Μέρος Β: 1. Το σενάριο - όραμα

2. Ένταξη σεναρίου στο στρατηγικό σχεδιασμό
 - α. Χωρικός σχεδιασμός
 - β. Κοινωνική ανασυγκρότηση
3. Προτάσεις και Φορείς Υλοποίησης

Μέρος Γ: Στρατηγικός σχεδιασμός

1. Οριοθέτηση της περιοχής μελέτης
 - α. Εντοπισμός προβλημάτων
 - β. Δίκτυο επεμβάσεων – Χωρική και κοινωνική προσέγγιση
2. Αποδελτίωση της εμπειρικής έρευνας – Συνεντεύξεις
3. Συμπεράσματα

Παράρτημα 1: Παραδείγματα ενίσχυσης γειτονιάς

Παράρτημα 2: Φωτογραφικό υλικό

Βιβλιογραφία

Εισαγωγή

Στα πλαίσια του μαθήματος της Πολεοδομίας 1 δόθηκε έμφαση στο παράκτιο μέτωπο του Πασαλιμανίου. Πιο συγκεκριμένα, το κύριο αντικείμενο ενασχόλησής μας ήταν η συσχέτιση του μετώπου με τις περιοχές κατοικίας γύρω από την Μαρίνα Ζέας και η εξάρτηση που εμφανίζεται ανάμεσα στην καθημερινότητα των κατοίκων με αυτό.

Διαπιστώθηκε πως το παράκτιο μέτωπο φιλοξενεί τοπικό και υπερτοπικό εμπόριο, το οποίο αυξάνεται ολοένα και περισσότερο εις βάρος της κατοικίας. Είναι δηλαδή, αισθητή η τριτογενοποίηση του παράκτιου μετώπου και των ευρύτερων περιοχών.

Ωστόσο, με την αποδελτίωση της εμπειρικής έρευνας, δηλαδή με τις συνεντεύξεις κάποιων κατοίκων της περιοχής κοντά στο Πασαλιμάνι διαπιστώθηκε πως ένα μεγάλο ποσοστό χρησιμοποιεί το Πασαλιμάνι για τις καθημερινές του ανάγκες. Επομένως προκύπτει ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Η τριτογενοποίηση του μετώπου από την μία δίνει την δυνατότητα στον κάτοικο να εξυπηρετεί τις ανάγκες του εκεί, ενώ από την άλλη μειώνει συντριπτικά την κατοικία σε σχέση με το εμπόριο. Βέβαια αυτή η υποχώρηση της χρήσης της κατοικίας υπέρ του εμπορίου και των υπηρεσιών παρατηρείται στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά τα τελευταία χρόνια.

Στην σύγχρονη πραγματικότητα η οποία χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και συνεχείς αλλαγές, η μείωση της κατοικίας σε αντίθεση με την αύξηση του εμπορίου θέτει τον άνθρωπο σε έναν απομονωμένο τρόπο συμβίωσης στην περιοχή του.

Έτσι, αποφασίσθηκε στα πλαίσια του μαθήματος της Πολεοδομίας 2 να δοθεί έμφαση στην αναζωογόνηση του θεσμού της γειτονιάς, λαμβάνοντας υπόψιν πως ο χώρος δεν σχεδιάζεται ενιαία και πως ο σχεδιασμός του επηρεάζει και επηρεάζεται από μορφολογικούς αλλά και από οικονομικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες.

Μέρος Α: 1. Μεθοδολογική προσέγγιση

α. Προσεγγίζοντας την περιοχή του Πειραιά

Το κομμάτι μελέτης, όπως είδαμε και στο προηγούμενο εξάμηνο, ορίζεται από τις οδούς Σαχτούρη, την Λεωφόρο Βασιλέως Γεωργίου Α, την Ακτή Μουτσοπούλου και την ακτή Μιαούλη. Προσεγγίζοντας την περιοχή του Πειραιά στα πλαίσια της εργασίας, παρατηρήθηκε πως οι κεντρικές συνοικίες Πειραιά είναι ιδιαίτερα πυκνοδομημένες με ελάχιστα σημεία εκτόνωσης. Η χρήση της κατοικίας έχει αρχίσει να συρρικνώνεται ενώ παρατηρείται ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα. Αυτό έχει αποτελέσει ένα πολεοδομικό πρόβλημα που δεν αγγίζει μόνο τις αρχές του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού αλλά και την ανθρωπολογική προσέγγιση του χώρου καθώς ολοένα και εντείνεται η αποξένωση του ατόμου στα πλαίσια της σύγχρονης αστικής πραγματικότητας.

Για το λόγο αυτό, αξίζει να μελετηθεί η πόλη ως προς τη σχέση της με το άτομο και οι παράγοντες που αυτή το αποξενώνει, όχι μόνο από το περιβάλλον της αλλά και από τις κοινωνικές σχέσεις που θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται μέσα σ' αυτό.

β. Μέθοδος ανάλυσης της περιοχής του Πειραιά

Αντικείμενο της εργασίας μας σ' αυτό το εξάμηνο αποτέλεσε η περαιτέρω ανάλυση των κύριων προβλημάτων στην περιοχή του Πειραιά αλλά και η αξιοποίηση των ευκαιριών που παρουσιάζει μέσω του στρατηγικού σχεδιασμού. Σύμφωνα και με τα συμπεράσματα του προηγούμενου εξαμήνου, αντιληφθήκαμε πως η περιοχή του Πειραιά έχει αρχίσει να μετατρέπεται από μία περιοχή κατοικιών σε μία ζώνη ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μεταβάλλονται οι χωρικές ποιότητες και να επικρατεί ένα κλίμα μεγαλούπολης με υψηλά κτίρια, πυκνή δόμηση μακριά από την κλίμακα του ανθρώπου και την αίσθηση της γειτονιάς.

Για να μπορέσουμε να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη γειτονιά, προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε αυτή την έννοια σε θεωρητικό υπόβαθρο. Στη συνέχεια, χρειάστηκε να επισκεφθούμε εκ νέου την περιοχή αυτή, ώστε να διεξάγουμε κάποιες χωρικές συσχετίσεις (χώροι εκτόνωσης, πρασίνου, δημόσιοι χώροι, πυκνή δόμηση κ.α.) αλλά και να αντιληφθούμε σε μεγαλύτερο βαθμό την έννοια της γειτονιάς και ποιοι είναι οι παράγοντες που τη διαμορφώνουν. Στην συνέχεια, εντάξαμε τον ανθρώπινο παράγοντα καταγράφοντας μαρτυρίες κατοίκων του Πειραιά για την καθημερινή ζωή, την σχέση τους με τους γείτονες τους και την περιοχή κατοικίας τους.

2. Γειτονιά: θεωρητική προσέγγιση

Η γειτονιά αποτελεί ένα θεσμό για την υπάρχουσα κοινωνία. Διαμορφώνεται από ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων που αλληλοεπιδρούν σε μια τοποθεσία. Συγκροτείται από κίνηση, επικοινωνία, κοινωνικές σχέσεις που εκτείνονται και πέρα από αυτήν.

Η γειτονιά μπορεί να ερμηνευθεί μέσα:

- Από το δημόσιο χώρο
- Από την καθημερινή ζωή
- Από τα στοιχεία που τη διαφοροποιούν από έναν άλλον τόπο – ταυτότητα της γειτονιάς
- Από τις εικόνες διαφορετικών ανθρώπων - υποκειμενικότητα

Τα κοινωνικά δίκτυα στη γειτονιά, αποτελούν σε πολλές περιπτώσεις γενεσιουργό παράγοντα στη δημιουργία γειτονιών και στη συγκρότησή τους. Παρέχουν κοινωνική υποστήριξη και την αίσθηση μιας ταυτότητας και ενός τόπου που δεν εξαρτάται τόσο από την πραγματική απόσταση των ανθρώπων μεταξύ τους αλλά από το είδος των δεσμών (χαλαροί-ισχυροί δεσμοί) που αναπτύσσουν.

Τα κοινωνικά δίκτυα σε μια γειτονιά αποτελούν τη βάση της κοινωνικοποίησης των κατοίκων, ιδιαίτερα για όσους δεν μπορούν να, ή δεν, έχουν πρόσβαση σε ευρύτερα κοινωνικά δίκτυα όπως οι λιγότερο κινητικές ομάδες: χαμηλά στρώματα και ηλικιωμένοι ή τα παιδιά.

Πρόκειται για μια διαφορετική πόλη ή καλύτερα για μια διαφορετική κλίμακα πόλης. Ωστόσο, το ανθρώπινο μέτρο, εκείνο το οποίο, άλλωστε, κινεί τα επιμέρους κομμάτια αυτής της μηχανής δεν μπορεί να λείπει από το πολεοδομικό ζατρίκιο. Πηγή: www.lifo.gr

3. Ιστορική πορεία της γειτονιάς στον Πειραιά

Η περιοχή του Πειραιά από την αρχαιότητα υπήρξε περιοχή συγκέντρωσης πολλών ανθρώπων, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της χρήσης της ως πολεμικός ή εμπορικός λιμένας. Αυτό είχε ως συνέπεια την ανάπτυξη του Πειραιά ως περιοχή κατοικίας, ιδιαίτερα από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και μετά.

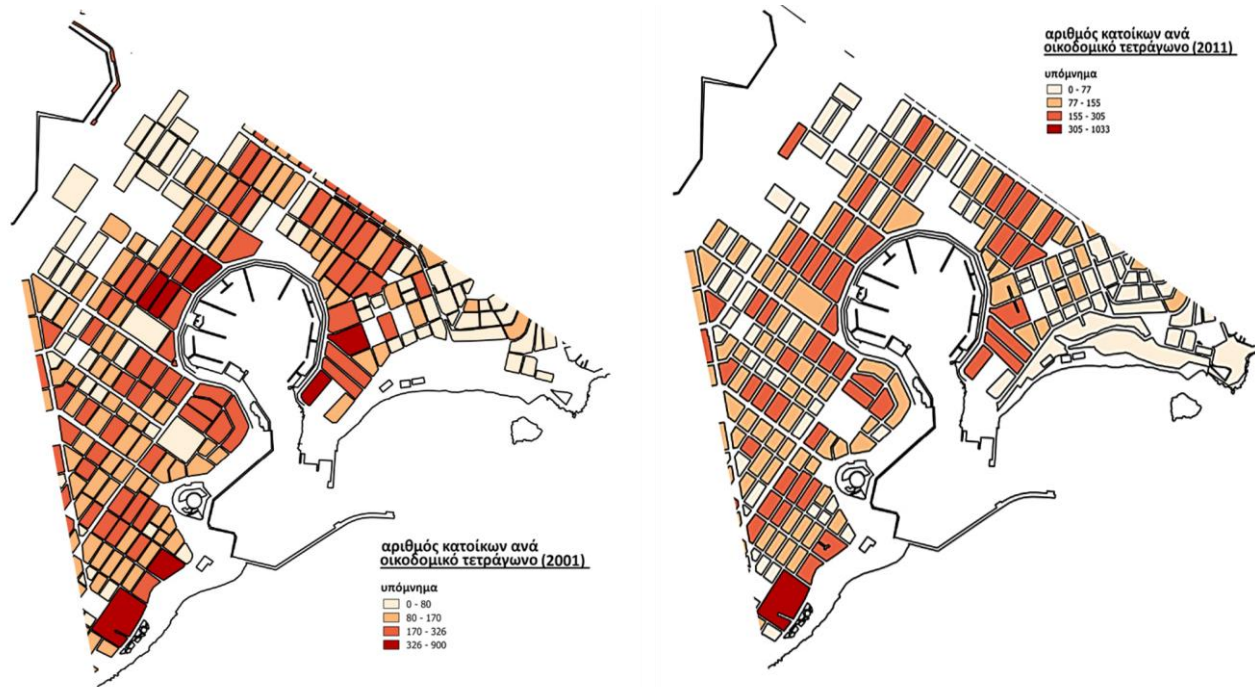
Σταθμό για τη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του Πειραιά αποτέλεσε η μικρασιατική καταστροφή, μετά την οποία μεγάλο μέρος του μικρασιατικού πληθυσμού εγκαταστάθηκε σε γωνιές του Πειραιά και σταδιακά αφομοιώθηκε.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που έχει διαμορφώσει το χώρο του Πειραιά είναι η μετάβαση σε μία τεχνοκρατική εποχή και η στροφή του ανθρώπου από την παραγωγή στο εμπόριο και τις υπηρεσίες. Ο Πειραιάς, σήμερα, αποτελεί μία περιοχή συνεχούς ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα, εξαιτίας του οποίου ολοένα και συρρικνώνεται η χρήση της κατοικίας.

Στην πάνω φωτογραφία βλέπουμε έναν άνδρα να ψαρεύει στο Πασαλιμάνι. Στην κάτω εικόνα βλέπουμε γυναίκες να λούζονται στα λουτρά του Πασαλιμανίου. Λειτούργησαν έως το 1890, οπότε σταματούν να λειτουργούν καθώς το Πασαλιμάνι γίνεται μέρος αποχέτευσης των λυμάτων του συνεχώς αναπτυσσόμενου Πειραιά.

Ιστορική πορεία της γειτονιάς στον Πειραιά

Όπως συμπεραίνουμε από τη συνοπτική παρατήρηση των χαρτών, το 2001 ο αριθμός των κατοίκων ήταν μεγαλύτερος συγκριτικά με το 2011 στην περιοχή μελέτης. Αυτό οφείλεται στην αντικατάσταση ορισμένων κατοικιών, και ιδίως των ισόγειων, από χώρους εμπορικών χρήσεων. Η μείωση αυτή των κατοικιών, έχει άμεση επίδραση στον θεσμό της γειτονιάς, και εντείνει την κρίση της, καθώς συστατικό στοιχείο και θεμέλιος λίθος της γειτονιάς είναι η ίδια η κατοικία. Με την εξάλειψη των κατοικιών, εξαλείφεται ανάλογα και η ύπαρξη της γειτονιάς.

Παρατηρούμε πως παλαιότερα, οι χρήσεις στην πλειοψηφία τους αναφερόντουσαν σε κατοικίες. Το 2011 ενώ δεν παρατηρείται ιδιαίτερη διαφορά, παρατηρούμε πως το εμπόριο και οι υπηρεσίες έχουν καταλάβει ένα μέρος προϋπάρχουσων κατοικιών, ειδικά στο παράκτιο μέτωπο. Συγκεκριμένα, τα ισόγεια τα κτίρια και ιδιαίτερα του μετώπου του λιμένα Ζέας, έχουν καταληφθεί στην πλειοψηφία τους από καταστήματα τοπικού καθώς και υπερτοπικού εμπορίου. Συνέπεια αυτού είναι οι κατοικίες να παραγκωνίζονται και ο θεσμός της γειτονιάς να χάνει το δυναμισμό του. Είναι φυσικό και επόμενο, όταν μια γειτονιά υποχωρεί σε βάρος του εμπορίου και των υπηρεσιών (καθώς η κάθεμια κατοικία αποτελεί λειτουργικό της σκέλος), και ο ίδιος ο θεσμός να αποδυναμώνεται.

κυρίαρχη χρήση ανά οικοδομικό τετράγωνο (2000)

υπόμνημα
 κατοικία
 υπηρεσίες/ εμπόριο
 εκπαίδευση
 περιθαψή/ πρόνοια
 parking
 χώροι λατρείας
 βιομηχανία/ βιοτεχνία
 άλλες χρήσεις

κυρίαρχη χρήση ανά οικοδομικό τετράγωνο (2011)

4. Η περιοχή του Πειραιά σήμερα

Η περιοχή του Πειραιά σήμερα αποτελεί ένα κέντρο συνύπαρξης του εμπορίου και της κατοικίας, που όμως δύσκολα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αρμονική. Από την ανάλυση του προηγούμενου εξαμήνου, είδαμε πως εντοπίζονται προβλήματα που επηρεάζουν καθοριστικά τόσο τη φυσιογνωμία της περιοχής όσο και την κοινωνική συγκρότησή της.

Προβλήματα:

- Μεγάλα ύψη. Αλλοιωμένα από τον χρόνο και από παρεμβάσεις μέτωπα κτιρίων.
- Παρουσία κτιρίων κακής κατάστασης και ερειπωμένων.
- Έλλειψη δημόσιου χώρου
- Περιορισμένοι χώροι πρασίνου
- Ψηλά κτίρια – στενοί δρόμοι και πεζοδρόμια
- Κυκλοφοριακή συμφόρηση – έλλειψη χώρων στάθμευσης
- **Εξάλειψη του θεσμού της γειτονιάς**

Τα προβλήματα που εντοπίζονται στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά έχουν αρκετές επιπτώσεις στο χώρο και κυρίως επιπλήττουν από πολλές απόψεις την κατοικία, τόσο ως μονάδα όσο και σε συλλογικό επίπεδο – γειτονιά.

Η χρήση της κατοικίας συγκεντρώνεται σε μεγαλύτερο βαθμό στο δυτικό και ανατολικό τμήμα των κεντρικών συνοικιών Πειραιά, όπου διαπιστώνεται σε έντονο βαθμό πως δεν υπάρχει ενοποιημένη συγκρότηση των κατοικιών και έχει αρχίσει να αποδυναμώνεται ο θεσμός της γειτονιάς.

Ένας ακόμα καταλυτικός παράγοντας, που δρα κατασταλτικά για την κατοικία, είναι η υπερανάπτυξη των εμπορικών χρήσεων και γενικότερα του τριτογενούς τομέα.

Επίπεδο Ισογείου

	ΕΜΠΟΡΙΟ
	ΚΑΤΟΙΚΙΑ
	ΠΡΑΣΙΝΟΙ ΧΩΡΟΙ

ΧΑΡΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΝ

Η έντονη εμπορική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά λειτουργεί σε βάρος της κατοικίας και τείνει να την εξαλείψει, ιδιαίτερα στους ισόγειους χώρους.

ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Πλεονεκτήματα

Υπόμνημα

- χώροι πρασίνου
- δημόσιοι χώροι

Υπόμνημα

- ακτογραμμές
- κτίρια περιοχής μελέτης
- γύρω κτίρια

- Μικρή απόσταση από τη θάλασσα και κατ' επέκταση επίτευξη εν μέρει εκτόνωσης του πυκνοδομημένου αστικού ιστού.
- Παρά την παλαιότητα των κτιρίων, η κατάστασή των περισσότερων κρίνεται από μέτρια έως καλή.
- Αξιοποίηση της ποικιλίας των δέντρων λειτουργικά ως φίλτρο στους πολύβουους δρόμους και ως μέσο διαφάνειας στις πλατείες.
- Αξιοποίηση ορισμένων ακάλυπτων χώρων για τη διαμόρφωση συλλογικών δράσεων.

- Άμεση κάλυψη αναγκών των νοικοκυριών λόγω πληθώρας εμπορικών χώρων, ιδιαίτερα στη μετωπική ζώνη.
- Παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη περιοχή είναι πυκνοδομημένη, υπάρχουν αρκετά κοντά χώροι εκτόνωσης όπως το Πασαλιμάνι και οι χώροι πρασίνου.

Αναβάθμιση γειτονιάς

- Φύτευση δέντρων – χώροι πρασίνου
- Ποιοτική αναβάθμιση δρόμων – πεζοδρόμηση
- Δημιουργία χώρων στάθμευσης

Οργάνωση μικρότερων ενδότερων κέντρων :

- Δημιουργία πολιτιστικών συλλόγων
- Δημιουργία χώρων άθλησης και αναψυχής

Μέρος Β: Το όραμα

Η γειτονιά ως πολεοδομικό κύτταρο, βασίστηκε στην γενικευμένη αντίδραση, εναντίον δύο σημαντικών συμβόλων του "αιώνα της μηχανής", του αυτοκινήτου και της εκβιομηχανισμένης πόλης. Το αυτοκίνητο θεωρήθηκε ότι μετατρέπει τον αστικοποιημένο χώρο σε ανασφαλές περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα η βιομηχανία, δημιουργήσε ραγδαία αστικοποίηση η οποία και αποδιοργάνωσε την αστική κοινωνία. Η συνειδητοποίηση της αποδιοργανωτικής επίδρασης της ραγδαίας αστικοποίησης, ενάγεται στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, και από τότε πραγματοποιούνται αξιόλογες απόπειρες για την βελτίωση της πραγματικότητας.

Βασική επιδίωξη μας λοιπόν είναι η αναζωογόνηση του θεσμού τις γειτονιάς, στις περιοχές εκείνες του πειραιά που έχουν πληχθεί από τα παραπάνω φαινόμενα. Ο Πειραιάς, λειτουργώντας ως πόλος έλξης (χάρη στην λιμενική του χρήση), προσελκύει ιδιαίτερα μεγάλα ποσοστά τόσο ναυτιλιακής δραστηριότητας και τουριστών (ακτοπλοϊκά), όσο και κινητικών συμφωρήσεων (ιδιαίτερα στα μέτωπα των λιμένων). Η συγκέντρωση πλήθους εμπορικών δραστηριοτήτων στην περιοχή, καθώς και η λιμενική δράση, καθιστούν τον Πειραιά ως ένα πολύβουο και πολυσύχναστο κέντρο με αποπνυκτικούς ρυθμούς. Είναι φυσικό και επόμενο, καθώς οι εμπορικές και ναυτιλιακές δραστηριότητες (εν γένει η τριτογεννοποίηση), ευνοούνται στην περιοχή, να έχουν καταλάβει χωρικά τις περιοχές κατοικιών και να τις εκτοπίζουν. Η κατοικία λοιπόν έχει δώσει σε πολλά σημεία (και ιδίως στα ισόγεια) την θέση της στον τριτογενή τομέα., όχι ως παραχώρηση αλλά ως επιτακτική υποχώρηση.

Θεμέλιος λίθος της γειτονιάς είναι η ίδια η κατοικία, και χωρίς αυτήν ή με την ποσοτική της μείωση, επιπληττεται και ο παραπάνω θεσμός. Προκειμένου να αναζωογονηθεί αυτός, αναγκαίο είναι να προβούμε σε ενέργειες που θα δράσουν καταλυτικά στις εναρκτήριες αιτίες της κατάστασης αυτής.

Για παράδειγμα, με την πεζοδρόμηση τμημάτων, είναι δυνατό να επιτευχθεί εν μέρει η αποστασιοποίηση του αυτοκινήτου από τις κατοικίες ώστε να επανέλθουν οι ρυθμοί ηρεμίας. Επιπλέον, με την ενίσχυση των δημοσίων και πράσινων χώρων, είναι δυνατό να ζυγισταθμιστεί και να ισορροπηθεί η κατάσταση μεταξύ κατοικίας και εμπορευματοποίησης, καθώς λειτουργούν ως εκτονωτικά σημεία. Εν συνεχεία, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που αναφέρονται στον ίδιο το άτομο κοινωνικοπολιτιστικά, και να προταθούν ιδέες που αποσκοπούν στην κατάλυση της αποστασιοποίησης μεταξύ των γειτόνων.

2. ΕΝΤΑΞΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

Η μακρά χρονική διάρκεια κατοίκησης σε μια γειτονιά οδηγεί σε πυκνότερα και περισσότερο αναγνωρίσιμα στον χώρο κοινωνικά δίκτυα με συνείδηση κοινότητας. Αυτό αποτελεί έντονο χαρακτηριστικό των κοινωνικών δικτύων στην περιοχή του Πειραιά, που με στοχευμένες κοινωνικές δράσεις και χωρικές επεμβάσεις μπορεί να αναζωογονηθεί.

Η ΕΝΤΑΞΗ

Κεντρική επιδίωξη της αναβάθμισης αυτής είναι η δημιουργία ενδότερων αστικών κέντρων με περισσότερο προσωπικό χαρακτήρα. Η αναζωογόνηση αυτή πρέπει να στοχεύει σε αλλαγές που σχετίζονται τόσο με το χώρο όσο και με τα άτυπα του χώρου – ανθρώπινος παράγοντας:

Χωρικός σχεδιασμός:

- Ενέργειες που σχετίζονται με την ενοποίηση των κτιρίων.
- Ενέργειες που στοχεύουν στην εκτόνωση της πυκνής δόμησης.
- Ενέργειες που αποσκοπούν στην αναβάθμιση της ποιότητας του οδικού δικτύου και του δικτύου κίνησης πεζών.

Κοινωνική ανασυγκρότηση:

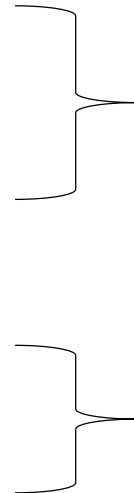
- Συγκρότηση νέων κοινωνικών δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στην ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των γειτόνων.

Προτάσεις και Φορείς Υλοποίησης¹

α. ΑΡΧΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΧΩΡΟ

- Ενίσχυση πράσινου
- Περπάτημα – ποδήλατο (βιώσιμη κινητικότητα)
- Στάθμευση
- Αναβάθμιση κοινωνικών και εκπαιδευτικών υποδομών
- Αειφόρος διαχείριση απορριμμάτων
- Δημιουργία δημόσιου χώρου με την αξιοποίηση των οικοπέδων χωρίς χρήση
- Δημιουργία χώρων πρασίνου καθ' ύψος (π.χ. στα δώματα κτιρίων)
- Απόπειρα ενοποίησης δωματών γειτονικών πολυκατοικιών.

Δήμος μέσω προγραμμάτων κοινωνικής ανάπτυξης

Δήμος μέσω καθιέρωσης σύγχρονων χώρων συλλογής απορριμμάτων
 Συνεργασία ιδιώτη με τις δημοτικές αρχές με ανταμοιβή για τους συμμετέχοντες μειωμένα δημοτικά τέλη.
 Συνεργασία ιδιωτών που το επιθυμούν με κοινωνικά ή περιβαλλοντικά προγράμματα μερικώς χρηματοδοτούμενα από δημόσιους φορείς και μερικώς από ιδιωτική πρωτοβουλία με ανταμοιβή για τους συμμετέχοντες μειωμένα δημοτικά τέλη.

β. ΑΡΧΕΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Οι αλλαγές που αφορούν στο χωρικό σχεδιασμό έχουν άμεση εφαρμογή και επίδραση στην άνθιση μιας νέας κοινωνικής πραγματικότητας που αποσκοπεί τόσο στην ατομική όσο και στη συλλογική ανάπτυξη.

- Επαναλειτουργία πολιτιστικών συλλόγων:
 Θέσπιση νέων επικαιροποιημένων προγραμμάτων σε ήδη υπάρχοντες συλλόγους με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.
- Δημιουργία χώρων άθλησης και αναψυχής
- Εγκαθίδρυση νέων κοινωνικών προγραμμάτων με χρήση των δικτύων κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης

¹ Πηγές χρηματοδότησης του προγράμματός Χρηματοδοτήσεις της Περιφέρειας Αττικής από το ΕΣΠΑ 2014- 2020 Οι περισσότερες από τις δράσεις που περιγράφονται στο πρόγραμμά μας μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το νέο ΕΣΠΑ, και ειδικότερα από το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής, τα Εθνικά Προγράμματα και άλλα Χρηματοδοτικά Μέσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ΠΕΠ Αττικής θα χρηματοδοτήσει παρεμβάσεις στον Πειραιά για την κοινωνική ενσωμάτωση και την προώθηση στην απασχόληση των μακροχρόνια ανέργων, και την δημιουργία δικτύου ασφαλείας για την παροχή υπηρεσιών υγείας και λοιπών κοινωνικών υπηρεσιών για τους συμπολίτες μας που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.

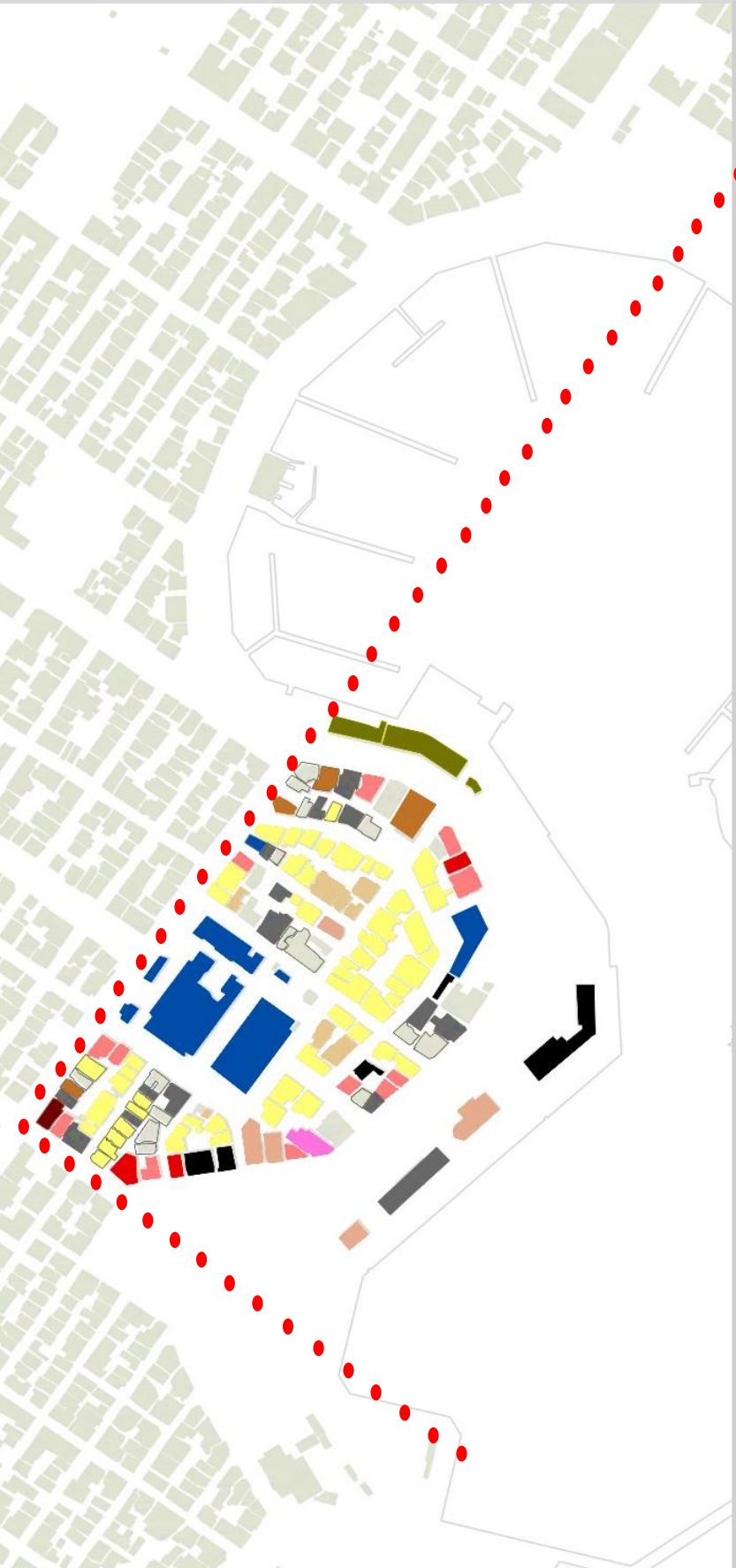
Μέρος Γ: Στρατηγικός σχεδιασμός

1. Οριοθέτηση της περιοχής μελέτης

• Προκειμένου να προσεγγίσουμε την έννοια της γειτονιάς και να αποκωδικοποιήσουμε τις σχέσεις και τις δραστηριότητες που συμβαίνουν μέσα σε αυτή, αναλύσαμε συγκεκριμένα οικοδομικά τετράγωνα για να ανάγουμε ένα ευρύτερο συμπέρασμα.

Η περιοχή μελέτης στην οποία επιλέξαμε να εμβαθύνουμε εξυπηρετεί τα ακόλουθα κριτήρια:

- Η κυρίαρχη χρήση της περιοχής μελέτης είναι η κατοικία.
- Υπάρχει παρουσία πολιτιστικών, εμπορικών και άλλων δραστηριοτήτων.
- Είναι σαφής η οριοθέτησή της λόγω του Τζάννειου Νοσοκομείου, της οδού Τζαννή και της ακτής Μουτσοπούλου.
- Υπάρχουν ευκαιρίες αναζωογόνησης της περιοχής λόγω της εγγύτητας της ακτής του Πασαλιμανίου.
- Είναι ευκολότερη η αποκωδικοποίηση των σχέσεων και των δραστηριοτήτων που συμβαίνουν μέσα στην περιοχή αυτή καθώς την είχαμε οικειοποιηθεί μέσω της απογραφής που διεκπεραιώσαμε σε προηγούμενο εξάμηνο.

Ε.Μ.Π. - ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΜΑΘΗΜΑ : ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ Ι
Χειμ. Εξάμ. 2017 - 2018

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	
Επίπεδο Ισογείου	Λοιπές Χρήσεις
Αθλητικές εγκαταστάσεις	Περιβαλμη - Υγεία, Πρόνοια
Βιοτεχνία, Εργαστήρια, Συνεργείο	Πολτισμός, Σύλλογοι
Διοίκηση, υπηρεσίες	Προσωπικές υπηρεσίες
Εκπαίδευση	Υπό ανέγερση
Εστίαση, Αναμυχή	Χωρίς χρήση
Κατοικία	Στάθμευση
Λιανικό εμπόριο Τοπ.	Πλατείες - Ελεύθεροι ανοιχτοί χώρ
Λιανικό εμπόριο Υπερ.	

α. Εντοπισμός προβλημάτων

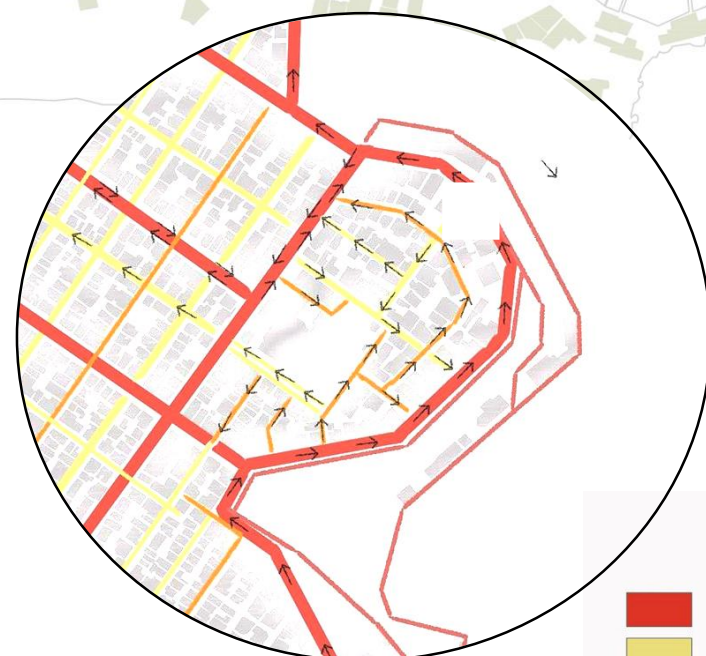
Ο δημόσιος χώρος πρακτικά ταυτίζεται με τους δρόμους. Το οδικό δίκτυο καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό του υπαίθριου χώρου του συνόλου της περιοχής και εξυπηρετεί κυρίως την κυκλοφορία και την στάθμευση των αυτοκινήτων. Το πλάτος των δρόμων είναι ιδιαίτερα μικρό στους μη κεντρικούς δρόμους του Πειραιά. Στους κεντρικούς δρόμους, ενώ το πλάτος είναι σχετικά μεγάλο, λόγω των διπλοπαρκαρισμένων αυτοκινήτων δεν επαρκεί για το οδικό δίκτυο και δημιουργείται κυκλοφορική συμφόρηση.

Στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού, επιλέχθηκε να πεζοδρομηθεί ως δρόμος ήπιας κυκλοφορίας η οδός Εϋντού και η Αναστάσιου Βουλοδήμου καθώς είναι ιδιαίτερα στενοί δρόμοι μονής κυκλοφορίας. Αυτό σημαίνει πως αφενός δεν θα μεταβληθεί το κυκλοφορικό σύστημα ιδιαιτέρως με αυτή την παρέμβαση και αφετέρου θα δοθεί μια πνοή σε αυτόν τον μεγάλου μήκους δρόμο. Θα είναι δηλαδή θετική μια τέτοια κίνηση για τους κατοίκους καθώς θα μπορούν να κυκλοφορούν ως πεζοί με μεγαλύτερη ελευθερία, σε έναν δρόμο με πράσινο και χώρους στάθμευσης.

Χώροι πρασίνου- Δημόσιοι χώροι

Κυκλοφοριακό σύστημα

β. Δίκτυο επεμβάσεων

Περισσότερο πράσινο στην πόλη Εκτός από την προώθηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος βελτίωσης και αναβάθμισης του πρασίνου στους κοινόχρηστους χώρους, τα πάρκα της πόλης και τη συστηματική προσπάθεια απόκτησης νέων χώρων πρασίνου, προτάσσονται νέες πρωτοποριακές δράσεις, όπως:

- Μετατρέπονται οι στέγες των δημοσίων κτιρίων σε Πράσινα Δώματα. Σχεδιάζεται η κατασκευή Πράσινων Δωμάτων σε δημόσια και δημοτικά κτίρια του Πειραιά όπως σχολεία, βρεφονηπιακούς σταθμούς, νηπιαγωγεία, πνευματικά και πολιτιστικά κέντρα και άλλα κτίρια του Δήμου, όπου το επιτρέπουν τα χαρακτηριστικά του κτιρίου.
- Αναπτύσσεται το πρόγραμμα «πράσινες βεράντες» για τη φύτευση στα μπαλκόνια και τις βεράντες.

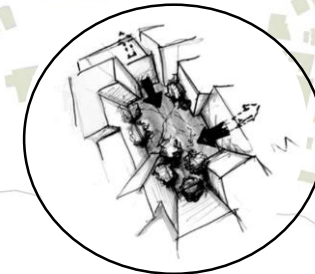
Σχεδιάζεται πιλοτικό πρόγραμμα ενοποίησης των ακάλυπτων χώρων πολυκατοικιών σε ορισμένα τετράγωνα της πόλης, προκειμένου να καλυφθεί το πρόβλημα έλλειψης ελεύθερων χώρων. Η πρόσβαση σε αυτούς θα ελέγχεται με ηλεκτρονική κάρτα που θα διαθέτουν οι κάτοικοι των πολυκατοικιών των οποίων οι ακάλυπτοι ενοποιούνται. Η ενοποίηση των ακάλυπτων χώρων θα γίνεται με τη συναίνεση των κατοίκων των συγκεκριμένων τετραγώνων.

Χωρική προσέγγιση

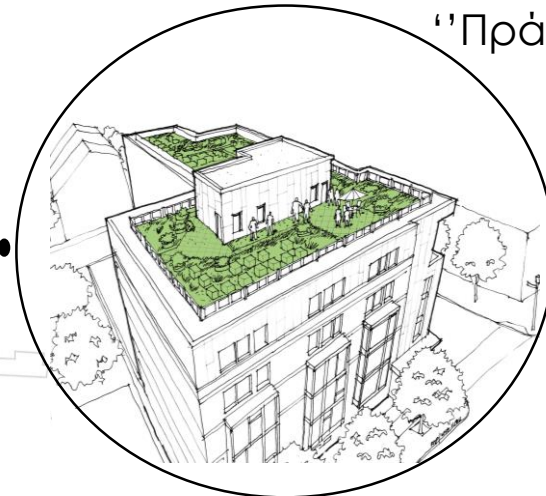

Πεζόδρομος

Ακάλυπτοι

“Πράσινα” δώματα και βεράντες

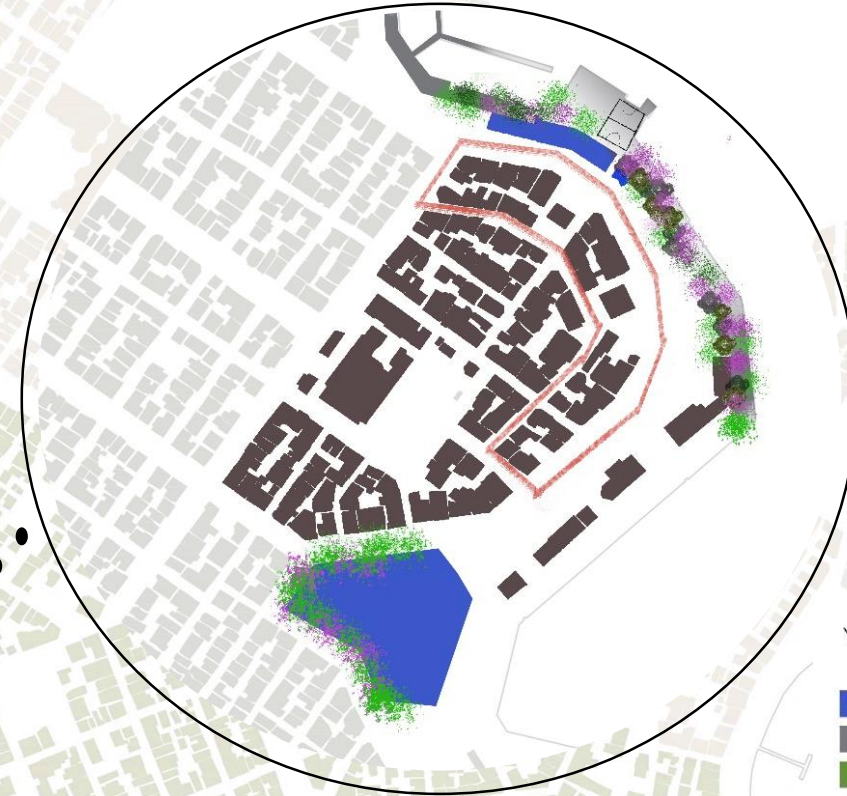
β. Δίκτυο επεμβάσεων

Πολιτισμός

Η αναζωογόνηση του θεσμού της γειτονιάς είναι ένα όραμα που μπορεί να δοκιμαστεί σε πολλές εκφάνσεις του χωρικού σχεδιασμού ώστε να αναβαθμιστούν οι χωρικές ποιότητες μίας γειτονιάς. Παράλληλα, όμως, οι δράσεις ανασυγκρότησης της γειτονιάς πρέπει να στοχεύουν περισσότερο στο άτομο και να τις διέπει ο ανθρωποκεντρισμός. Αυτή η απόφαση, στην πορεία αυτής της μελέτης ' ανασχεδιασμού' της γειτονιάς μας οδήγησε στην εμπάθυνση ανάπτυξης του πολιτισμού, με στόχο τη δημιουργία ισχυρότερων κοινωνικών δεσμών μεταξύ των γειτόνων.

Ένας πολιτισμός είναι μια πολυδιάστατη δομή, ένας τρόπος οργάνωσης της κοινωνίας που γεννάται από το σπόρο της συλλογικής νοημοσύνης. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα στοιχείο που ενοποιεί την κοινωνία και διαμορφώνει μία συλλογική συνείδηση.

Κοινωνική προσέγγιση

Στόχοι:

- Διοργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων όπως παιδικά φεστιβάλ, μουσικές βραδιές και συναυλίες, κινηματογραφικά αφιερώματα, εκθέσεις εικαστικής τέχνης, σε κάθε γειτονιά του Πειραιά.
- Έμφαση στην άθληση των νέων και τη δημιουργία φυτωρίων νέων πρωταθλητών.
- Κατασκευή σύγχρονων και ασφαλών παιδικών χαρών για τα παιδιά μας, σε κάθε γειτονιά. Σε κάθε γειτονιά δημιουργείται μια νέα παιδική χαρά σύγχρονων προδιαγραφών ασφαλείας. Αναβαθμίζονται και εκσυγχρονίζονται οι υφιστάμενες παιδικές χαρές.

2. Η αποδελτίωση της εμπειρικής έρευνας : Συνεντεύξεις κατοίκων

Στα πλαίσια του μαθήματος της Πολεοδομίας 1 δόθηκε έμφαση στο παράκτιο μέτωπο του Πασαλιμανίου. Πιο συγκεκριμένα, το κύριο αντικείμενο ενασχόλησής μας ήταν η συσχέτιση του μετώπου με τις περιοχές κατοικίας γύρω από την Μαρίνα Ζέας και η εξάρτηση που εμφανίζεται ανάμεσα στην καθημερινότητα των κατοίκων με αυτό.

Διαπιστώθηκε πως το παράκτιο μέτωπο φιλοξενεί τοπικό και υπερτοπικό εμπόριο, το οποίο αυξάνεται ολοένα και περισσότερο εις βάρος της κατοικίας. Είναι δηλαδή, αισθητή η τριτογενοποίηση του παράκτιου μετώπου και των ευρύτερων περιοχών.

Ωστόσο, με την αποδελτίωση της εμπειρικής έρευνας, δηλαδή με τις συνεντεύξεις κάποιων κατοίκων της περιοχής κοντά στο Πασαλιμάνι διαπιστώθηκε πως ένα μεγάλο ποσοστό χρησιμοποιεί το Πασαλιμάνι για τις καθημερινές του ανάγκες. Επομένως προκύπτει ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα. Η τριτογενοποίηση του μετώπου από την μία δίνει την δυνατότητα στον κάτοικο να εξυπηρετεί τις ανάγκες του εκεί, ενώ από την άλλη μειώνει συντριπτικά την κατοικία σε σχέση με το εμπόριο. Βέβαια δεν έχει υποστεί μόνο το Πασαλιμάνι τριτογενοποίηση αλλά όλη η περιοχή του Πειραιά τα τελευταία χρόνια.

Στην σύγχρονη πραγματικότητα η οποία χαρακτηρίζεται από πολυπλοκότητα και συνεχείς αλλαγές, η μείωση της κατοικίας σε αντίθεση με την αύξηση του εμπορίου θέτει τον άνθρωπο ως απομονωμένο στην περιοχή του. Μια περιοχή στην οποία κάποτε δέσποζε ο θεσμός της γειτονιάς.

Έτσι, αποφασίσθηκε στα πλαίσια του μαθήματος της Πολεοδομίας 2 να δοθεί έμφαση στην αναζωογόνηση του θεσμού της γειτονιάς.

Η περιοχή της Μαρίνας Ζέας, όπως και ευρύτερα ο Πειραιάς, τα τελευταία χρόνια αλλάζει φυσιογνωμία λόγω της τριτογενοποίησης του. Καθώς η κατοικία ολοένα και συρρικνώνεται, θεωρήσαμε πως ίσως το γεγονός αυτό να επηρεάζει και την αίσθηση του κατοίκου για τον θεσμό της γειτονιάς. Το κατά πόσο δηλαδή αλληλεπιδρά με τους άλλους ανθρώπους στην περιοχή του.

Από προσωπική έρευνα, δηλαδή από συνεντεύξεις κατοίκων που πήραμε μπορέσαμε να εξαγάγουμε κάποια συμπεράσματα για το πως αντιμετωπίζουν την καθημερινότητα στην γειτονιά τους αυτοί οι άνθρωποι, και κατά πόσο είναι διατεθειμένοι να κάνουν ορισμένες ενέργειες ώστε να αναβαθμίσουν την γειτονιά τους.

Κάποιες από τις ερωτήσεις της έρευνάς μας ήταν :

“ Έχετε καλή σχέση με τους γειτονές σας; ”

“ Αν ναι, στην πολυκατοικία η και στην ευρύτερη περιοχή; ”

“ Θεωρείτε ότι η περιοχή του Πειραιά είναι φιλόξενη για τους κατοίκους της σε σχέση με το παρελθόν; ”

“ Το εμπόριο που υπάρχει ανταποκρίνεται στις καθημερινές σας ανάγκες; ”

“ Υπάρχουν δημόσιοι χώροι που επισκέπτεστε τακτικά; ”

“ Είστε μέλος κάποιου πολιτιστικού συλλόγου στην περιοχή σας; ”

“ Θα δεχόσασταν να χρηματοδοτήσετε μαζί με τους άλλους κατοίκους της πολυκατοικίας σας μια δράση για την δημιουργία πράσινου δώματος-δώμα αναψυχής στην πολυκατοικία σας, αν ο δήμος σας επιβράβευε με λιγότερα δημοτικά τέλη; ”

Μια εργαζόμενη γυναίκα η οποία μένει μόλις τέσσερα χρόνια στον Πειραιά μας είπε πως νιώθει ότι υπάρχει η αίσθηση της γειτονιάς και πως έχει σχέσεις με τους άλλους ενοίκους της πολυκατοικίας της.

“ Έχω πολύ καλή σχέση με τους γειτονές μου, μαζί μεγαλώσαμε ” , ανέφερε χαρακτηριστικά άνδρας 40 ετών. “ Τόσο στην πολυκατοικία, όσο και στην ευρύτερη γειτονιά. Η περιοχή είναι φιλόξενη για τους κατοίκους ενώ για τις καταναλωτικές μου συνήθειες προτιμώ να πηγαίνω στην Αθήνα ”. “ Όσον αφορά στους δημόσιους χώρους, επισκέπτομαι συσώχεια την Μαρίνα Ζέας και είμαι γραμμένος στην Φιλολογική Στέγη Πειραιώς ”. “ Δώμα αναψυχής στην πολυκατοικία μου; ΕΝΝΟΕΙΤΑΙ ”.

Ένας ηλικιωμένος κύριος ο οποίος όλη του την ζωή κατοικεί στον Πειραιά διαφώνησε αναφέροντας χαρακτηριστικά: “Όσο περνάνε τα χρόνια χάνεται η αίσθηση της γειτονιάς, δεν υπάρχει πια η γειτονιά που υπήρχε. Κάποτε είμασταν όλοι φίλοι. Πλέον μετακομίζουν εδώ άγνωστοι”. “Πλέον η περιοχή του Πειραιά δεν είναι φιλόξενη για τον κάτοικο αλλά το εμπόριο είναι επαρκές. Καλύπτονται οι ανάγκες μας. Υπάρχουν άπειρες επιλογές ειδικά σε σχέση με παλιά”. “Δεν επισκέπτομαι δημόσιους χώρους και σίγουρα θα ήθελα να δημιουργηθεί το δώμα στην πολυκατοικία μου”.

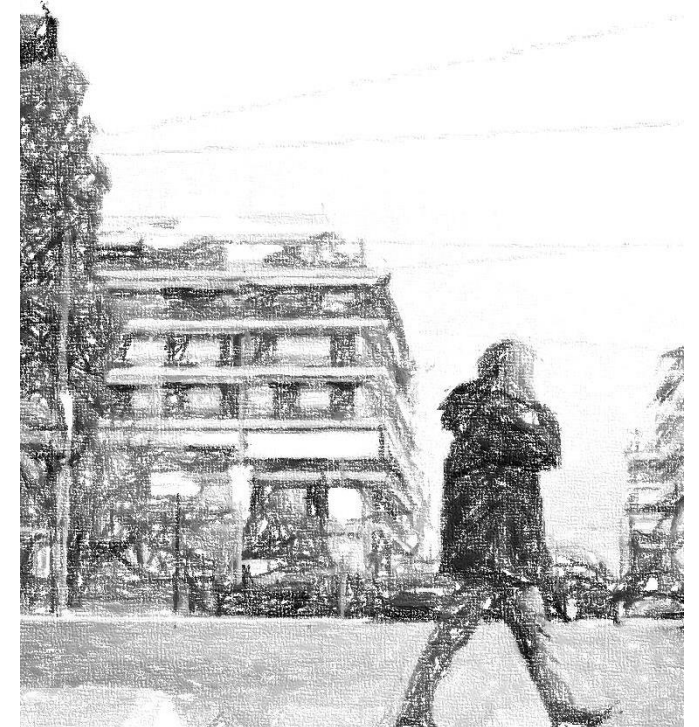
Πόλλοι ηλικιωμένοι είχαν παρόμοιες απόψεις στο ότι πλέον έχει χαθεί η αίσθηση της γειτονιάς και πως νιώθουν αποξενωμένοι. Ωστόσο φαίνεται πως αντιλαμβάνονται την παράλληλη τριτογενοποίηση της περιοχής αφού όλες τους οι καθημερινές ανάγκες καλύπτονται στην ευρύτερη περιοχή της κατοικίας τους. Ομόφωνα είπαν πως θα επιθυμούσαν ιδιαίτερα να αξιοποιηθεί το δώμα της πολυκατοικίας τους.

Ένας κάτοικος Πειραιά γύρω στα 35 δήλωσε πως δεν έχει καμία σχέση με τους γειτονες του σε αντίθεση με την επαρχία όπου μεγάλωσε όπου όλοι ήταν πολύ κοντά. Πάντως οι ανάγκες του καλύπτονται με το τοπικό εμπόριο που υπάρχει στην περιοχή. Δεν επισκέπτεται δημόσιους χώρους, όπως πλατείες και πάρκα. Τέλος ανέφερε χαρακτηριστικά πως καιρό τώρα προτείνει στους άλλους κατοίκους της πολυκατοικίας να μετατρέψουν την ταράτσα σε πράσινο δώμα το οποίο θα χρησιμοποιείται για χώρος αναψυχής.

“Δεν υπάρχει η αίσθηση της γειτονιάς στον Πειραιά” είπε χαρακτηριστικά μια εργαζόμενη γυναικά. “Λόγω του ότι είναι κεντρική περιοχή και τα ενοίκια έχουν πέσει τα διαμερίσματα αλλάζουν διαρκώς χέρια με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κάποιο συναισθηματικό δέσιμο”. “Όσον αφορά στους δημόσιους χώρους πηγαίνω συχνά με τα παιδιά μου στην πλατεία Παπανικολή, δεν υπάρχουν και πολλοί άλλοι άλλωστε”. “Δεν μένω σε πολυκατοικία αλλά μου φαίνεται πολύ καλή ιδέα η ιδέα του δώματος”.

Μητέρα δύο παιδιών ανέφερε πως δεν υπάρχουν δημόσιοι χώροι που να την εξυπηρετούν και πως η περιοχή χαρακτηρίζεται από απρόσωπες σχέσεις μεταξύ των γειτόνων.

Τέλος, ενώ ένα μεγάλο δείγμα ανθρώπων είπε πως θα ήθελε να δημιουργηθεί πράσινο δώμα-δώμα αναψυχής στην πολυκατοικία που κατοικεί, ένας νεαρός ανέφερε πως πρέπει να συνυπολογιστεί αν ο κάτοικος ενός διαμερίσματος είναι ιδιοκτήτης του ή ενοικιαστής, καθώς ο ενοικιαστής αποκλείεται να δεχτεί να διαθέσει χρήματα για έναν τέτοιο σκοπό.

3. Συμπεράσματα

Μετά τη μελέτη της περιοχής μεταξύ του Λιμένα Ζέας και του Τζάνειου Νοσοκομείου, οργανώνουμε την γενική πρόταση σε δύο βασικές κατευθύνσεις. Αρχικά, η πρώτη αφορά στην ανάπλαση κι αναβάθμιση του αδόμητου χώρου με στόχο τη δημιουργία ενός δικτύου μεταξύ των γειτονικών χώρων πρασίνου. Αυτοί οι χώροι στην περιοχή είναι ιδιωτικοί χώροι (δώματα πολυκατοικιών) καθώς δεν υπάρχουν δοσμένοι χώροι να φιλοξενήσουν πράσινο λόγω της πυκνής δόμησης της περιοχής. Για την προσθήκη σημείων στο δίκτυο αυτό, γίνεται εκμετάλλευση συγκεκριμένων ακαλύπτων που ευνοούν το γενικότερο σύστημα λειτουργίας της περιοχής. Στο πλαίσιο της συνολικής θεώρησης της Περιοχής Μελέτης, το προτεινόμενο πρόγραμμα αποτελείται από ήπιες παρεμβάσεις, οι οποίες έχουν ως στόχο τη βελτίωση ποιότητας του δημόσιου χώρου. Σε αυτήν την κατεύθυνση ανάπλασης περιλαμβάνεται κι η επεξεργασία του οδικού δικτύου μέσα στην περιοχή με στόχο την ηπιοποίηση της κυκλοφορίας και τμηματικές πεζοδρομήσεις στο τμήμα της οδού Ευντού και Βαλλανίου.

Σε δεύτερο επίπεδο, εστιάζουμε στην κάλυψη των αναγκών των κατοίκων της περιοχής σε χώρους που φιλοξενούν κοινωνικές υποδομές και πολιτισμό στο υφιστάμενο κτιριακό δυναμικό (πολιτιστικός σύλλογος στη Μαρίνα Ζέας).

Οι βασικοί μας στόχοι είναι η κάλυψη των ελλείψεων σε χώρους κοινωνικής υποδομής μέσω επανάχρησης και επανασχεδιασμού του διαθέσιμου δυναμικού της περιοχής, ώστε να γίνει παράγοντας αναβάθμισής της, με παράλληλη διατήρηση και ενίσχυση του ποικιλόμορφου χαρακτήρα της περιοχής. Στοχεύουμε στη βελτίωση των συνθηκών κίνησης των πεζών και η ανασύσταση του δρόμου ως δημόσιου χώρου [περιορισμός της κίνησης].

Το νέο αυτό δίκτυο έχει την ιδιότητα προτύπου το οποίο θα μπορούσε να επαναληφθεί σε γειτονικές περιοχές ή περιοχές με αντίστοιχα χαρακτηριστικά.

Η πρόταση έχει ως κατευθυντήρια γραμμή την αναζωογόνηση του θεσμού της γειτονιάς μέσω του χωρικού αλλά και του κοινωνικού σχεδιασμού. Εστιάζει τόσο στον ανασχεδιασμό των υποδομών μίας γειτονιάς όσο και στη θέσπιση νέων κοινωνικών δράσεων που θα στοχεύσουν στη δημιουργία δεσμών μεταξύ των γειτόνων.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- πολιτιστικό κέντρο - πλατεία
- παρακτιοί δημόσιοι χώροι
- χώροι πρασίνου

0 0.05 0.1 0.2 0.3 0.4
Κιλόμετρα ΚΑΙΝΑΚΑ 1:4.000

Παράρτημα 1:

Παράδειγμα ενίσχυσης γειτονιάς – Σχέδιο Δήμου Αθηναίων

Με στόχο την αναβάθμιση του δημόσιου χώρου με πιο όμορφες και λειτουργικές γειτονιές, ο δήμος Αθηναίων ανακοινώνει την έναρξη της δράσης «Παρεμβάσεις στην πόλη». Η δράση προβλέπει οικονομική υποστήριξη έως €6.000 για την υλοποίηση προτάσεων κατοίκων που αφορούν ήπια, μικρής κλίμακας έργα στις γειτονιές της Αθήνας. Είναι μια bottom-up («από τα κάτω προς τα πάνω») δράση που απευθύνεται σε όλους τους ενεργούς πολίτες της Αθήνας και εντάσσεται στο ΠΟΛΗ², ένα πιλοτικό πρόγραμμα, που υλοποιείται μέσω του “This is Athens”, την Εταιρεία Ανάπτυξης και Τουριστικής Προβολής Αθηνών του δήμου Αθηναίων (ΕΑΤΑ) με κύρια αποστολή τη δημιουργία και ανάδειξη της ταυτότητας της πόλης.

Η δράση «Παρεμβάσεις στην πόλη», υιοθετεί την προσέγγιση του «αστικού βελονισμού» – ότι δηλαδή μικρές, στοχευμένες παρεμβάσεις σε κρίσιμα σημεία της πόλης μπορούν να επιφέρουν βελτίωση σε μεγάλη κλίμακα και να έχουν πολλαπλασιαστικά, θετικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτό, θα ανακοινώνονται Προσκλήσεις Ενδιαφέροντος σε τρεις θεματικούς άξονες:

- Ο άξονας “Γειτονιά” θα υποστηρίξει παρεμβάσεις που κάνουν χρήση αστικού εξοπλισμού προκειμένου να δοθούν λύσεις σε συγκεκριμένες ανάγκες, όπως: Χώροι καθισμάτων και κοινωνικοποίησης, Κατασκευές φιλικές για παιδιά, Κατασκευές εξυπηρέτησης σε χώρους αναμονής (συγκοινωνιών αλλά και εισόδους σχολείων, κέντρων υγείας, κτλ), Κατασκευές που ευνοούν τη δημιουργία περισσότερων σημείων πρασίνου, Κατασκευές με δυνατότητα παραγωγής ενέργειας.
- Ο άξονας “Δρόμος” θα υποστηρίξει παρεμβάσεις που θα βελτιώσουν τον τρόπο με τον οποίο οι κάτοικοι και επισκέπτες βιώνουν το δρόμο ως δημόσιο χώρο, όπως: Φωτισμός δρόμου (εικαστικός και λειτουργικός), Συστήματα σκίασης, Στοιχεία σήμανσης κατά μήκος των δρόμων.
- Ο άξονας “Κτίριο” αφορά πράσινες παρεμβάσεις που θα λειτουργήσουν ως εστίες πρασίνου για την ευρύτερη γειτονιά, όπως: Αστικές καλλιέργειες, Οριζόντιες ή κατακόρυφες φυτεύσεις στους κοινόχρηστους χώρους κτηρίων, Βιοκλιματικές πράσινες όψεις σε μπαλκόνια και μεσοτοιχίες, Μικροί κήποι σε αναξιοποίητα οικόπεδα και ακάλυπτους.

Διαφημηστική εκστρατεία της συγκεκριμένης δράσης

Ενίσχυση γειτονιάς με πολιτιστικά δρόμενα και παράδειγμα πράσινων δωμαίων

«Εγχείρημα πουλιά»: όλες οι ταράτσες στα Εξάρχεια, μια μεγάλη συναυλία

Την Παρασκευή 1η Ιουνίου οι ταράτσες των Εξαρχείων θα γεμίσουν μουσικούς, δημιουργώντας έναν μουσικό διάλογο μεταξύ τους και όλοι μαζί συνολικά ένα ηχοτοπίο.

Στις 35 περίπου ταράτσες που έχουν διατεθεί για τον σκοπό αυτό από τους κατοίκους θα βρίσκονται μουσικοί, οι οποίοι ακούγοντας ο ένας τον άλλο, καλούνται να δημιουργήσουν έναν μουσικό διάλογο μεταξύ τους και όλοι μαζί συνολικά ένα ηχοτοπίο, καθώς ο ήλιος θα δύει στον ουρανό της Αθήνας. Στο κλείσιμο της γιορτής δεκάδες ιπτάμενα φαναράκια θα φωτίσουν τον ουρανό δημιουργώντας ένα μοναδικό θέαμα.

Το εγχείρημα πουλιά καλεί τον κόσμο που ζει στα Εξάρχεια ν' ανέβει στην ταράτσα της πολυκατοικίας που διαμένει, να ελευθερώσει την φαντασία του και να μετατρέψει την ταράτσα του σε «ταράτσα-τόπο» ή να παρακολουθήσει ελεύθερα την εκδήλωση από συγκεκριμένο σημείο στον λόφο του Στρέφη, αν δεν είναι κάτοικος της περιοχής.

- Η νέα τάση στη Στοκχόλμη

Μελίσσια στις στέγες – φυτεμένα δώματα

Είναι ίσως το τελευταίο πράγμα που θα περίμενες να δεις στην οροφή ενός κτιρίου στην κρύα Στοκχόλμη, με θερμοκρασία λίγο πάνω από το μηδέν. Και, όμως, βλέπεις μελίτσες. Τα μελίτσια στις στέγες αποτελούν τάση στη σουηδική πρωτεύουσα, που είναι γεμάτη δέντρα, πάρκα και πράσινες οροφές.

Η λογική πίσω από την τάση είναι η ενίσχυση της βιοποικιλότητας και του αριθμού των πολύ σημαντικών για το οικοσύστημα μελισσών -ο πληθυσμός των οποίων μειώνεται ανησυχητικά σε παγκόσμιο επίπεδο-, με την αξιοποίηση του ήδη υπάρχοντος χώρου (στέγες) χωρίς πρόσθετες εγκαταστάσεις ή αλλοίωση του αστικού τοπίου.

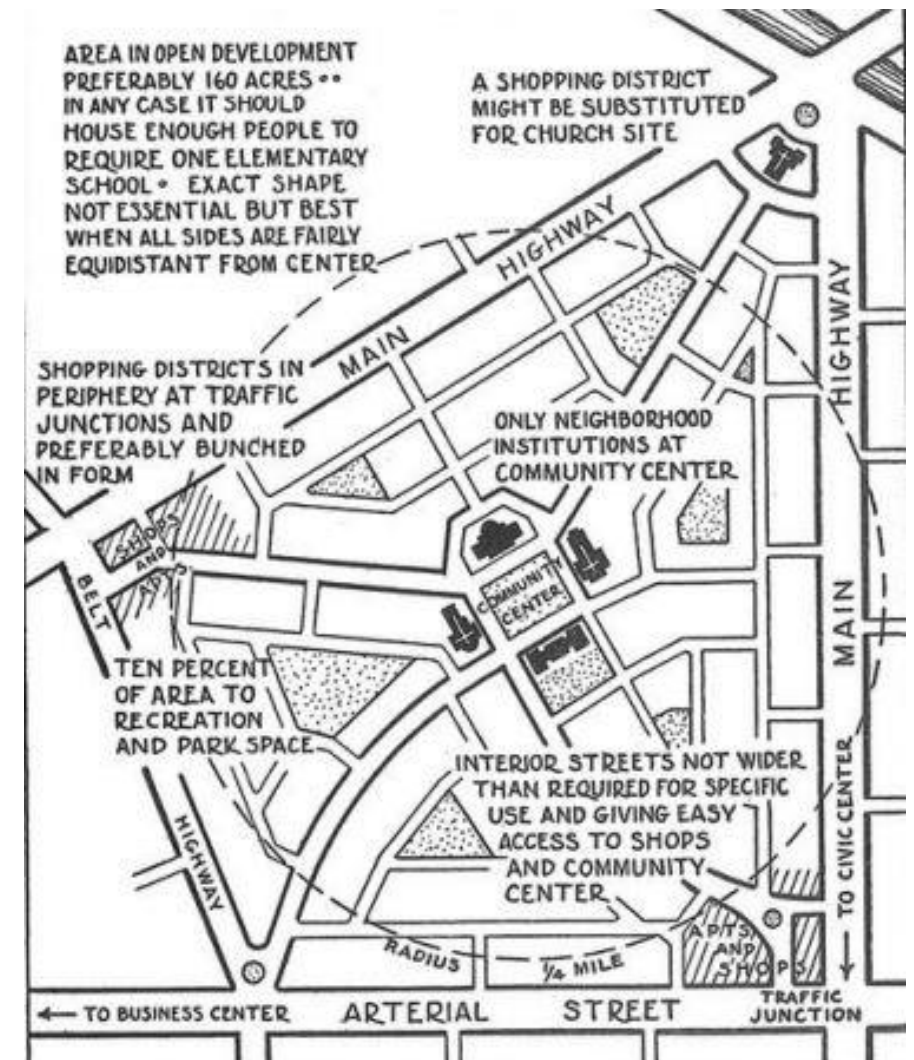
Παράδειγμα ενίσχυσης γειτονιάς κατά Clarence Perry

Μια διαφορετική αντιμετώπιση της γειτονιάς γίνεται αντιληπτή παρακάτω. Ίσως αυτό να οφείλεται στην διαφορετική εποχή στην οποία απαντούνται αυτές οι μεθοδοι. Ενώ δεν έχουν κοινά στοιχεία με την δική μας αντιμετώπιση προς την γειτονιά, κρίθηκε σκόπιμη η αναφορά αυτών των μεθόδων

Η έννοια της γειτονιάς και ο σχεδιασμός της αποτέλεσε γενικά ένα από τα ορόσημα στον αστικό σχεδιασμό του 20ου αιώνα στην Νέα Υόρκη. Οι αρχικές ιδέες για την διαμόρφωση των γειτονιών εμφανίστηκαν το 1929 από τους Clarence Stein, Henry Wright και Clarence Perry. Η ιδέα των Stein και Wright για την γειτονιά αναφέρεται πλέον ως «μοντέλο Radburn» («Radburn model»). Ενώ, η ιδέα του Perry ονομάστηκε «μονάδα γειτονιάς» («neighborhood unit»).

Η μονάδα γειτονιάς χρησιμοποιήθηκε για το σχεδιασμό αυτοδύναμων γειτονιών στο πλαίσιο ενός κοινοτικού τρόπου ζωής, μακριά από το θόρυβο των τρένων και την ασχήμια της βιομηχανίας. Οι βασικές αρχές της περιείχαν διάφορα ιδανικά φυσικού σχεδιασμού:

- Τοποθέτηση του σχολείου στο κέντρο της γειτονιάς
- Τοποθέτηση των μεγάλων αρτηριών κατά μήκος της περιμέτρου
- Σχεδιασμός ιεραρχικών εσωτερικών δρόμων- διάκριση τοπικών δρόμων από τις μεγάλες αρτηρίες.
- Τοποθέτηση των εμπορικών χρήσεων στην περίμετρο ή στην κύρια είσοδο της γειτονιάς
- Τέλος, να αφιερώνεται τουλάχιστον το 10% της γης σε πάρκα και ανοιχτό χώρο

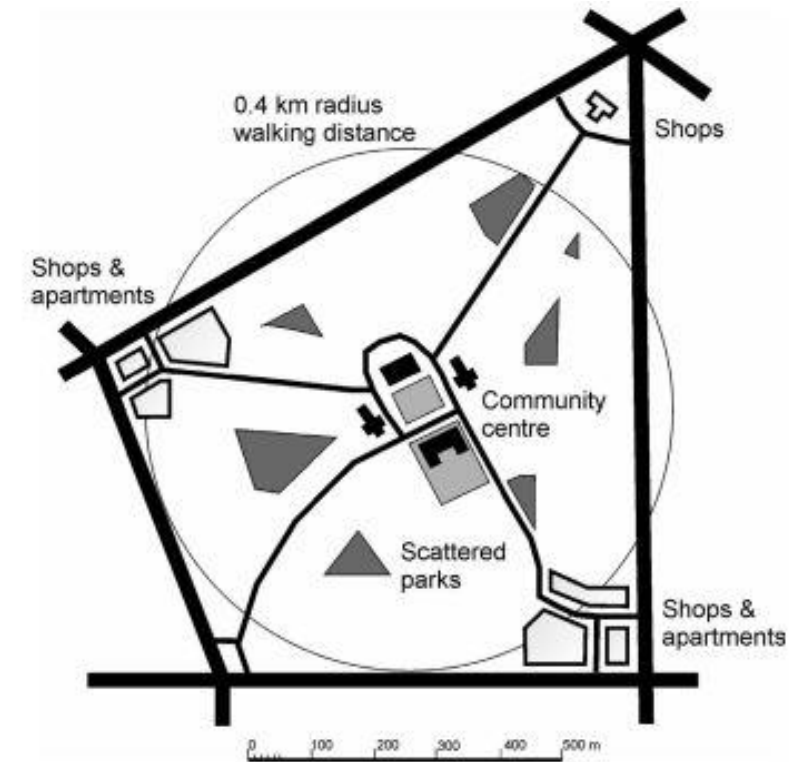

Μοντέλο Radburn

Το Radburn είναι μια σχεδιασμένη συλλογική κοινότητα στο New Jersey των Η.Π.Α. Ιδρύθηκε το 1929 ως «μια πόλη για την εποχή του αυτοκινήτου». Στο έργο αυτό, οι C. Stein και H. Wright εισήγαγαν τις αρχές σχεδιασμού των «Garden Cities»⁶⁰ της Αγγλίας, ακολουθώντας τις ιδέες των E. Howard⁶¹ και C. Perry. Στο Radburn, η κυκλοφορία διαχωρίστηκε αυστηρά από τις λειτουργίες, με ένα σύστημα πεζοδρόμων που δεν διασταυρώνονταν με τους μεγάλους οδικούς άξονες. Επίσης, εφαρμόστηκε το μεγάλο οικιστικό «superblock», στο οποίο ενσωματώθηκαν οι πρώτες «cul-de-sacs» στις Η.Π.Α.

Ο σχεδιασμός του μοντέλου Radburn ήταν στην ουσία μια ιεραρχία τεσσάρων επιπέδων:

- **Θύλακας («enclave»):** Το βασικό στοιχείο ήταν ένας περικλειστος χώρος είκοσι περίπου κατοικιών. Αυτές οι κατοικίες σχημάτιζαν ένα U με σκοπό τη σύντομη κυκλοφορία των οχημάτων στην λωρίδα- δηλαδή στην ουσία ένα «cul-de-sac» με πρόσβαση σε μεμονωμένα γκαράζ. Ενώ το πίσω μέρος κάθε σπιτιού έβλεπε στον «cul-de-sac», στο μπροστινό μέρος κάθε κατοικίας υπήρχε ένας κήπος.
- **Μπλοκ:** Τρεις ή περισσότεροι από αυτούς τους θύλακες σχημάτιζαν ένα μπλοκ. Εντός του μπλοκ, ένα μονοπάτι πεζών ανάμεσα στους μπροστινούς κήπους των σπιτιών διαχώριζε τον έναν θύλακα από τον άλλον.
- **«Superblock»:** Τα μπλοκ ήταν διαταγμένα στις πλευρές μιας κεντρικής λεωφόρου με τέτοιο τρόπο, ώστε να περικλείουν τον ανοιχτό χώρο πρασίνου. Το σύμπλεγμα των πέντε μπλοκ και η κεντρική λεωφόρος αποτελούσαν το «superblock».
- **Γειτονιά:** Τα τέσσερα έως έξι «superblocks» συνήθως αποτελούσαν μια γειτονιά, οριοθετημένη από μεγάλους οδικούς άξονες ή πράσινο. Στην γειτονιά, υπήρχε ένα μικρό σχολείο στο ένα άκρο της λεωφόρου. Επίσης, υπήρχε μια συγκεκριμένη ιεραρχία δρόμων- μεγάλοι άξονες κυκλοφορίας στα σύνορα, δρόμοι διανομής στην περίμετρο κάθε «superblock» και «cul-de-sacs» για ξεχωριστή πρόσβαση στις κατοικίες. Παρά το γεγονός ότι ο Stein και ο Wright θεώρησαν ότι οι γειτονιές έπρεπε να είναι σχετικά αυτόνομες, τις διέταξαν τελικά με σκοπό την υποστήριξη κοινόχρηστων εγκαταστάσεων όπως νοσοκομεία, γυμνάσια και θέατρα. Οραματίστηκαν τη γειτονιά ως το δομικό στοιχείο της πόλης στο πλαίσιο της εξής ιεραρχίας: γειτονιά, πόλη και περιοχή. Πίστευαν ότι η μελλοντική αστική ανάπτυξη έπρεπε να βασίζεται στην περιφερειακή πόλη, δηλαδή σε ένα σύμπλεγμα μικρότερων πόλεων συνδεδεμένων με μία λεωφόρο ή έναν αυτοκινητόδρομο.

Παράρτημα 2 – Φωτογραφικό Υλικό

Πυκνή δόμηση σε συνδυασμό με στενούς δρομους και πεζοδρόμια. Πολλά παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Απόπειρα επεμβάσεις στους δρόμους αυτούς ως πεζοδρόμους ήπιας κυκλοφορίας για τα αυτοκίνητα με φύτευση και χώρους στάσης για τους πεζούς.

Απόψεις Οδού Ευνού στην οποία θα τοποθετηθεί πεζόδρομος

Χαρακτηριστικό πλάτος πεζοδρομίου στον Πειραιά

Πεζόδρομος στο Πασαλιμάνι

Μέτωπο Πασαλιμανίου

Υψηλή και πυκνή δομηση και υπερανάπτυξη ναυτιλιας

Άποψη γηπέδου με φόντο τον πολιτιστικό σύλλογο στο Πασαλιμάνι

Πεζόδρομος στο Πασαλιμάνι. Στα αριστερά φαίνεται το γήπεδο και στα δεξιά ο πολιτιστικός σύλλογος

Άποψη πολιτιστικού συλλόγου

Άποψη πολιτιστικού συλλόγου

Αθλητικές εγκαταστάσεις στην Μαρίνα Ζέας

Πεζόδρομος-δρόμος ήπιας κυκλοφορίας στο Πασαλιμάνι.

Πεζόδρομος κοντά στην Μαρίνα Ζέας

Αθλητικές εγκαταστάσεις στην Μαρίνα Ζέας

Κυκλοφορική συμφόρηση στην Ακτή Μουτσοπούλου

Καφετέρια στην οποία συχνάζουν κάτοικοι των γειτονικών κατοικιών σύμφωνα με την αποδελτίωση της εμπειρικής έρευνας.

Αρχαιολογικός Χώρος στο Πασαλιμάνι

Χώρος πρασίνου

Πρασιές σε συνδυασμό με πυκνή δόμηση και στενούς δρόμους

- Αγγελίδης Μ., (2004), Αειφόρος ανάπτυξη των πόλεων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, Έκδοση ΥΠΕ-ΧΩΔΕ, Αθήνα.
- Αραβαντινός Α. (2007), Πολεοδομικός Σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.
- <http://planpiraeus.gr/>
- http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/168.15.03.pdf
- https://www.citybranding.gr/2013/02/blog-post_5.html
- https://serreschamps.blogspot.com/2009/10/blog-post_23.html
- <http://3pointmagazine.gr/%CE%B5%CE%B3%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B9%CE%AC-%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CF%84%CE%B1%CF%81%CE%AC%CF%84%CF%83%CE%B5%CF%82-%CF%83/>
- <https://akadimiaplatonos.com/2018/04/02/%CE%B5%CE%BD%CE%AF%CF%83%CF%87%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CF%8E%CE%BD-%CE%B3%CE%B9/>
- http://planpiraeus.gr/wpcontent/uploads/2015/04/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%91_%CE%A0%CE%95%CE%99%CE%A1%CE%91%CE%99%CE%91%CE%A3.pdf
- http://library.tee.gr/digital/techr/1966/techr_1966_267_19.pdf